

Základní informace o pramenné oblasti

Pramen řeky Odry se nachází v nadmořské výšce 632 m n. m. ve Vojenském újezdu Libavá. Území Vojenského újezdu Libavá, i když z hlediska staršího správního uspořádání lze tento pojem vztáhnout na širší území (např. někdejší soudní okres Libavá) spadá do Nízkého Jeseníku, je součástí podcelků Oderské vrchy, Domašovská vrchovina a Vítkovská vrchovina. Územím prochází hlavní evropské rozvodí Odra–Dunaj. Reliéf zdejší krajiny je velmi poklidný, charakteristické jsou mírně zvlněné plošiny a ploché hřbety oddělené údolími drobných vodních toků. Výraznější tvary jsou vázány na historické tektonické zlomy, které tvoří přirozené hranice oblastí. Na jihu je výrazný zlomový svah spadající prudce do Moravské brány, na západě je území ohraničeno hluboce zaříznutým údolím Bystřice. Průměrná nadmořská výška oblasti se pohybuje kolem 500–650 m. K nejvyšším vrcholům patří Fidlův kopec (680 m n. m.) pod nímž pramení řeka Odra a vyhlásá sopka Červená hora (749 m n. m.), která leží severně od Města Libavá.

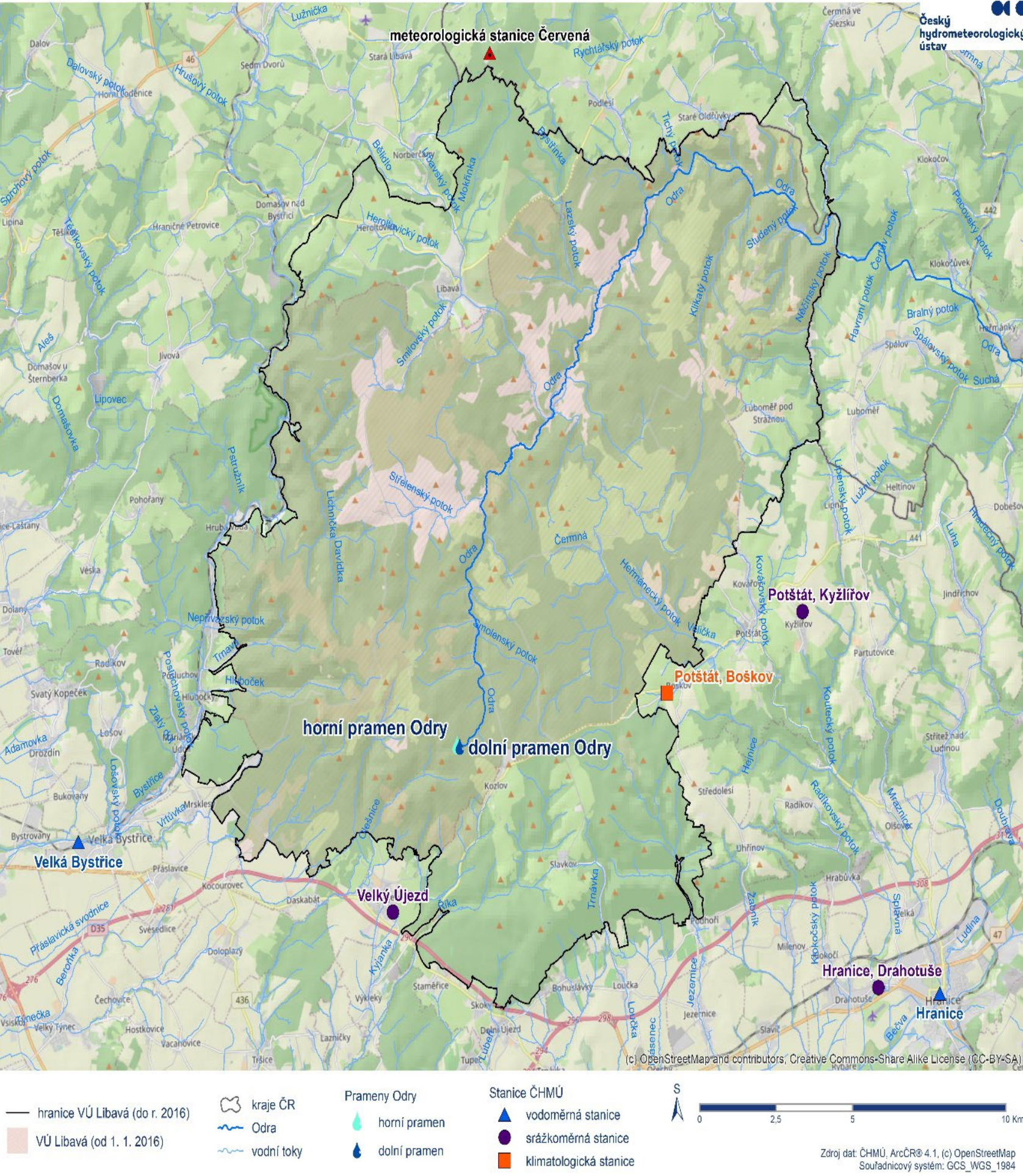
Historie

První, kdo měl přesně určit místo pramene, a to na základě vlastního pozorování v terénu, byl majitel spálovského panství Carl Ferdinand Schertz, který v roce 1715 popisuje prameniště jako volné prostranství (louku) s několika buky, ale jinak bez stromů a bažin (Glonek 2007). Gregor Wolný v topografii Markrabství moravského z roku 1835 (Glonek 2007) se zmiňuje o tom, že prameniště Odry byla bažina ležící v hustém jedlovém lese mezi Novou Vsí nad Odrou, Kozlovem a Varhoštěm, přičemž zrod řeky tvoří dva prameny (zwei Quellen gabelformig). Weiss uvádí, že Odra vzniká v hustém jedlovém lese ze dvou největších pramenů, které sbírají svou vodu z okolních bažin a to na pozemcích olomoucké kapituly.

Dále je uvedeno (Glonek 2007), že v roce 1821 u dolního pramene stál na okraji hranic přerovského a olomouckého okresu na lesní louce chrám přátelství (Tempel der Freundschaft), který měl červenou kopulovitou střechu umístěnou na šesti čtrnáct stop vysokých bíle natřených sloupech, které obklopovaly sedm stop hlubokou díru s pramenem.

Asi v roce 1843 (Glonek 2007) vystřídala první šestibokou dřevěnou besidku zděná půlkruhová kaplička, kterou těžce poškodila větrná smršť v roce 1910 (spadl na ni strom).

V roce 1913 celý areál prameniště popisuje M. Remeš (Glonek 2007) a všímá si především tzv. horního pramene, který nechala asi 88 metrů západně od dolního pramene zřítit koncem 19. století olomoucká kapitula. Jednalo se o dřevěnou roubenou studánku, nad níž stála dubová dřevěná muka se svatým obrázkem Panny Marie. Voda z tohoto horního pramene, který však v létě často vysychal, stékala do zděné studánky dolního pramene. Oba prameny byly vlastně výsledkem již uvedené rivality, která vycházela z toho, že sousední katastry Kozlova a Varhoště patřily odlišným vrchnostem. Původní dolní pramen leží v katastru obce Kozlov a horní pramen v katastru dnes již zaniklé obce Varhošť. Místní označovali horní pramen jako „Oderquelle“ (Oderský pramen) a dolní pramen jako „Oderbrunnen“ (Oderská studánka). Voda z horního pramene stékala do dolní studánky uměle vyhloubenou stružkou. V sušších obdobích však horní pramen vysychal. Z těchto důvodů považujeme Dolní pramen za „hydrologický“ pramen řeky Odry



Mapa pramenné oblasti řeky Odry – VÚ Libavá (ČHMÚ, 2022)



Dolní pramen řeky Odry ve třicátých letech 20. století. U pramene jsou děti z Kozlova se svým učitelem a farářem (Machala, 2018)



Dolní pramen řeky Odry v roce 2002 (VÚV TGM, v.vi., 2002)



Horní pramen řeky Odry s božími muky a obrazem Panny Marie v roce 1935 (Machala, 2018)

Mezinárodní oblast povodí řeky Odry

Řeka Odra je evropský veletok, o celkové délce přibližně 854 km (Povodí Odry, s.p. 2020). Celková plocha povodí řeky Odry až k závěrečnému profilu v ústí do Blatského moře je 118 861 km². Z toho se na území České republiky rozprostírá jen malá část, 7 217 km², a to včetně povodí přítoků Lužické a Kladské Nisy, což představuje jen asi 6 % celkové plochy povodí. Převážná část povodí Odry leží na území Polské republiky 106 056 km² a 5 % pak zasahuje do Německa (5 587 km²). Povodí české části řeky Odry na území Moravy a Slezska o ploše 6 252 km², uzavřené profilem soutoku řek Odry a Olše, je rovněž malým územním celkem z pohledu České republiky, protože zaujímá jen 8,5 % plochy našeho státu. V České republice nejprve protéká Vojenským újezdem Libavá, dále pokračuje přes město Odry, českou část Slezska, v Polsku Slezským vojvodstvím, Opolským vojvodstvím, Dolnoslezským vojvodstvím, Lubušským vojvodstvím a Západopomořanským vojvodstvím a v Německu Braniborskem a Meklenburskem–Předním Pomořanskem. Řeka Odra opouští území České republiky v Bohumíně, protéká západním Polskem (jehož je současně druhou největší řekou), na západě tvoří v délce 187 km státní hranici mezi Polskem a Německem, aby se nakonec ve Štětínském zálivu vlila do Baltického moře.

Naučná stezka „U pramene Odry“

Přístup k prameni řeky Odry je v současnosti omezen jen na víkendy a státní svátky, kdy zde neprobíhá vojenský výcvik. K prameni vede asi 1,5 km dlouhá přístupová trasa z obce Kozlov z velké části po účelové komunikaci. Poslední část dlouhou asi 250 m lesní z Vojenských lesů a statků ČR s.p., Lipník nad Bečvou (dále jen VLS) v roce 2020 nově osadili povalovým chodníkem, jehož okolí je vybaveno informačními tabulemi (Naučná stezka „U pramene Odry“ 2020), které popisují okolní přírodní poměry a historický vývoj oblasti. V rámci prací byl, ale především revitalizován tzv. horní pramen, obnovy se dočkal také dolní pramen krytý přístřeškem, který odpovídá původní podobě ze 30. let 20. století.



Mezinárodní oblast povodí řeky Odry (Povodí Odry, s.p., 2021)



Pramen řeky Odry - Oderské vrchy (ČHMÚ, 2022)



Konec naučné stezky „U pramene Odry“ - Horní pramen řeky Odry (ČHMÚ, 2022)

O krajině a přírodě
Červené hory a okolí